

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Vabariigi Valitsuse 6. juuni 2005. a määruse nr 123
„Paraspõllu looduskaitseala kaitse-eeskiri” muutmine” eelnõu**

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla, kehtestada ala kaitsekord ja vajaduse korral kaitsekorda muuta. Eelnõukohase määrusega muudetakse Paraspõllu looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) kaitse-eeskirja.

Kaitseala paikneb Harju maakonnas Raasiku vallas Pikavere ja Igavere külas ning Rae vallas Suursoo külas.

Paraspõllu looduskaitseala on esimest korda kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 15. detsembri 1999. a määrusega nr 385 „Paraspõllu looduskaitseala kaitse alla võtmine, kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine”. Vastavalt looduskaitseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Looduskaitseaduse kohase kaitse-eeskirja kinnitas Vabariigi Valitsus 6. juuni 2005. a määrusega nr 123 „Paraspõllu looduskaitseala kaitse-eeskiri”.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva looduskaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda. Kaitse-eeskirja muutmise on tinginud asjaolu, et 2010. aastal on Tallinna Ülikooli Ökoloogia Instituudi teadurid Mati Ilomets, Laimdota Truus ja Raimo Pajula teinud Keskkonnaametile teatavaks vajaduse teha kaitse-eeskirjaga võimalikuks kaitseala veetaseme muutmine ja samuti täiendada kaitse-eesmärke. Pikaajalise kuivendamise tagajärjel on soosalal muutunud domineerivaks kuivalembelised liigid ja lagesoo võsastub. Vähenenud on kaitsealuste taimeliikide levik. Kehtivas kaitse-eeskirjas ei ole sätestatud võimalust tõsta alal veetaset ning nii parandada taimekoosluste ja kaitsealuste liikide seisundit, st luua neile soodsaid kasvutingimusi. Moodustatav kaitseala hõlmab täielikult Natura võrgustikku kuuluva Paraspõllu loodusala.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Harju-Järva-Rapla regiooni kaitse planeerimise spetsialist Elina Einaru (tel 674 4807, e-post elina.einaru@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti nõunik Roland Müür (tel 627 2184, e-post roland.myyr@keskkonnaamet.ee) ja kaitse planeerimise peaspetsialist Riina Kotter (tel 325 8404, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Kristiin Jääger (tel 680 7424, e-post kristiin.jaager@keskkonnaamet.ee). Ekspertdihinnangu on andnud OÜ Kivirullija ekspert Tiit Leito, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu ja kaitsekorra muutmise põhjendus

Kaitseala eesmärk on EÜ nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide kaitse.

Need elupaigatüübid on rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120 – sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi lisale I, kusjuures tärniga on tähistatud esmatahtsad elupaigatüübid), siirde- ja õõtsiksood (7140), allikad ja allikasood (7160), nõrglubja-allikad (7220*), liigirikkad madalood (7230), vanad laialehised metsad (9020*), rohunditerikkad kuusikud (9050), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Kaitse-eesmärgiks on kaitsta ohualdist I kaitsekategooria taimeliiki püsiksannikat (*Swertia perennis*). Kaitse-eesmärk on kaitsta nende liikide elupaiku, mida loodusdirektiiv nimetab II lisas: kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), soohiilakas (*Liparis loeselii*) ja eesti soojumikas (*Saussurea alpina subsp. esthonica*), mis on ühtlasi II kaitsekategooria liigid.

Tallinna Ülikooli Ökoloogia Instituudi teadurid on kaitse-eeskirja muutmise ettepanekus juhtinud tähelepanu, et kaitseala kaitse-eesmärkidest puudub esmatahtis elupaigatüüp nõrglubja-allikad (7220*). Nõrglubja-allikad paiknevad suhteliselt suurel alal. Imselt oli nende osatähtsus enne ala kuivendustöid veel suurem. Kuna tegemist on loodusdirektiivi esmatahtsa I lisa elupaigatüübiga ja Eestis üsna piiratud aladel levinud kooslusega (rohketoiteline madaloo kasvukohatüüp, allikasoo alltüüp), siis lisatakse see kaitseala kaitse-eesmärkide loetelusse. Paraspõllu looduskaitseala kaitse-eeskirjas on jäänud nimetamata ka elupaigatüüp allikad ja allikasood (7160), seega lisatakse ka see elupaigatüüp käesoleva määrusega kaitseala kaitse-eesmärkide loetelusse.

Haruldased ja ohustatud soo- ja mageveekooslused on alal allikad ja allikasood (7160) ning nõrglubja-allikad (7220*). Elupaigatüüp **allikad ja allikasood (7160)** paikneb seal, kus põhjavesi voolab või immitseb maapinnale. Allikad ja allikasood on olulised elupaigad mitmele haruldasele liigile. Rikkumata allikasoid on Eestis järele jäänud üsna vähe. Allikate ja allikasoodede üldpindala Eestis on 730 ha. Kaitsealal leidub elupaigatüüpi 21 ha esinduslikkusega A. Elupaigatüüp **nõrglubja-allikad (7220*)** hõlmab kalgiveelisi allikaid, milles toimub aktiivne allikalubja moodustumine. Nõrglubja tekkimiseks on soodsamad tingimused seal, kus põhjavesi valgub maapinnale poorsetest vettpidavatest kihtidest, mis soodustab väljavoolanud vee laialivalgumist. Nõrglubjalasundit tekitavad allikad, nn nõrglubjaallikad on Euroopa Liidus kõrgelt väärtustatud ohustatud elupaigatüüp. Ekspertid Laimi Truus ja Mati Ilomets inventeerisid kaitsealal elupaigatüüpi 1 ha esinduslikkusega B.

Kaitsealal on domineeriv elupaigatüüp liigirikkad madalood. Madaloo taimkatte liigiline koosseis on pikaajalise kuivendamise tagajärjel muutunud ja praeguseks domineerivad kuivalembesemad liigid. Vähenenud on kaitsealuste taimeliikide levik ja lagesoo võsastub. Kaitsealal kasvab hulganisti kaitsealuseid ja Eesti ohustatud liikide punases nimistus nimetatud taimeliike (hinnanguliselt 19 soontaimeliiki ja 2 samblaliiki), millest enamik levib piiratult soo kuivendusest nõrgalt mõjutatud idaosas.

Looduskaitseala ja loodusala kaitse-eesmärkide ühtlustamiseks lisatakse kaitse-eeskirja ka I kaitsekategooria taimeliigi püsiksannika (*Swertia perennis*) kaitse. Samuti loodusdirektiivi II lisas nimetatud II kaitsekategooria liikide soohiilaka (*Liparis loeselii*) ja kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus*) elupaikade kaitse.

Püsiksannikas (*Swertia perennis*) on üks vähestest emajuureliste sugukonda kuuluvatest taimedest Eesti looduses. Püsiksannikas on Eestis I kaitsekategooria taimeliik ja kuulub Eesti ohustatud liikide punases nimestikus ohualtude taimeliikide nimekirja. Tegemist on taimeliigiga, mille kasvukohanõudlus on väga kitsas. Eestis võib püsiksannikat leida madalsoodest (allikasoodest), madalsoometsadest ning jõgede ja järvede lamminiitidelt, kus mulla reaktsioon on aluseline. Kõige suurem ohutegur on kuivendamine, mis põhjustab eutrofeerumist ning soodustab võsastumist ja roostumist. See jällegi suurendab konkurentset survet ja põhjustab populatsioonide arvukuse vähenemist. Hetkeseisuga on püsiksannikal 42 leiukohta Eestis. EELIS-e andmebaasi põhjal on püsiksannikal Harjumaal üks leiukoht luhasoos, üleminekukoosluses soo ja luha vahel Paraspõllu looduskaitsealal. Püsiksannika kaitse tegevuskava andmetel on Suurevälja seirejaama loendusandmed järgmised: aastatel 1995–2003 püsis arvukus stabiilsena – 700 isendit, 2007. aastal leiti 50 ja 2009. aastal 80 isendit.

Soohiilakas (*Liparis loeselii*) on Eestis oma leviku põhjapiiril, kasvades meist loode pool vaid Ahvenamaa saartel ja nende naabruses Rootsi rannikul. Lubjalembese liigina on soohiilakas levinud rohkem Lääne-Eestis, kuid üksikuid leiukohti on teada ka mujal Eestis. Kokku on Eestis umbes poolsada enam-vähem elujõulist populatsiooni, kuid enamasti on neis leitud vaid üksikuid taimi, sest taimed on raskesti märgatavad ning igal aastal maapealset osa ei moodustu. Soohiilakas on II kaitsekategooria liik, mille seisundit on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi hinnatud ohualtiks. Soohiilaka kasvukohti ohustab liigi kaitse tegevuskava järgi peamiselt kuivendamine ja võsastumine. Paraspõllul on soohiilaka kasvukohaks märgitud 1,1 ha.

Kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) on väheneva arvukusega taimeliik, mis on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning looduskaitsealuse alusel arvatud ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka ja kuulub loodusdirektiivi II ja IV lisasse. Kauni kuldkinga kaitse tegevuskava kohaselt on kuldking Eestis peamiselt metsataim, soodsad kasvupaigad on ka puisniidud. Kohati võib kuldkinga leida ka soistel aladel, areaali põhjapiiril ongi ta just eelkõige sootaim. Levinud on ta Eesti kõigis maakondades. Peamised ohutegurid on kasvukohtade muutused ja hävimine metsade lageraiete, kuivendus- ja ehitustegevuse tagajärjel kas otseselt kasvukohtades või naabruses. Paraspõllul on kauni kuldkinga kasvukohaks märgitud 5,9 ha.

Kõiki alal leiduvaid kaitsealuseid taimeliike ei ole kaitse-eesmärgina nimetatud, kuna katusliikide ja elupaikade kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Teadaolevatest kaitsealustest taime- ja loomaliikidest, mida ei ole kaitseala kaitse-eesmärgiks seatud, on kaitsealal II kaitsekategooria liigid alpi võipätkas (*Pinguicula alpina*), kärbesõis (*Ophrys insectifera*), ainulehine soovalk (*Malaxis monophyllos*), sookäpp (*Hammarbya paludosa*), lõhnav käoraamat (*Gymnadenia odoratissima*), metsaruhein (*Festuca altissima*), pruun lõikehein (*Cyperus fuscus*), kõdukoralljuur (*Corallorhiza trifida*), Russowi sõrmkäpp (*Dactylorhiza russowii*), koldjas selaginell (*Selaginella selaginoides*) ja täpiline sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata subsp. cruenta*) ning III kaitsekategooria liigid kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*), rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), hall käpp (*Orchis militaris*), väike vesiroos (*Nymphaea candida*), pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), sooneiuvaip (*Epipactis palustris*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*), suur käopõll (*Listera ovata*), harilik ungrukold (*Huperzia selago*), sookurg (*Grus grus*) ja herilaseviu (*Pernis apivorus*).

Paraspõllu loodukaitsealal on väga mitmekesised elupaigad koos haruldaste liikidega, mistõttu on Paraspõllu loodukaitseala määratud loodusala üleeuroopalisse kaitsealade võrgustikku Natura 2000. Liitumisel Euroopa Liiduga 2004. aastal võttis Eesti riik endale kohustuse täita EL direktiive ja viia riiklikud õigusaktid nendega vastavusse. Seega lisatakse loodusala kaitse-eesmärgina loetletud, kuid kaitseala kaitse-eesmärkidest puuduvad kaitsealused liigid ja nende elupaigad ja elupaigatüübid käesoleva eelnõuga kaitseala kaitse-eesmärkide hulka. Vajadus liigikaitsemeetmete rakendamiseks tuleneb nende liikide haruldusest ja ohustatusest. Eesmärk on parandada ohustatud liikide kohaliku asurkonna seisundit ja säilitada kohalik omanäoline elurikkus.

2.1. Kaitstava loodusobjekti vööndi piirid

Paraspõllu looduskaitseala välis- ja vööndi piiri käesoleva määrusega ei muudeta. Kaitseala kogupindala on 476,5 ha.

Paraspõllu looduskaitseala kuulub tervikuna sihtkaitsevööndisse. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik kaitsealuste taimeliikide kasvukohtade säilimise ja metsakoosluste loodusliku arengu tagamiseks. Leebem kaitse režiim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja loodusväärtuste säilimise.

2.2. Kaitsekord

Paraspõllu looduskaitseala kaitse-eeskirjas tehakse järgmised muudatused.

Kaitseala kaitse-eeskirjas esitatud kaitse-eesmärkidele lisatakse esmatähtselt elupaigatüüp nõrglubja-allikad (7220*). Selle ettepaneku on teinud Tallinna Ülikooli Ökoloogia Instituudi teadurid. Kehtiva kaitse-eeskirja ja loodusala kaitse-eesmärkide võrdlemisel ilmneb, et selles puudub ka elupaigatüüp allikad ja allikasood (7160). Kaitse-eesmärkidesse lisatakse I kaitsekategooria taimeliigi püsiksannika (*Swertia perennis*) kaitse. Kaitse-eesmärgis täpsustatakse nimeliselt loodusdirektiivi II lisas nimetatud II kaitsekategooria liigid soohiilakas (*Liparis loeselii*) ja kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) ning parandatakse eesti soojumika (*Saussurea alpina ssp. Esthonica*) kaitsekategooria: varem kuulus liik III kaitsekategooriasse, nüüd on liik lisatud II kaitsekategooria liikide hulka. Kaitsealal lubatakse lisaks kehtivas kaitse-eeskirjas sätestatud kaitseala valitseja loal kaitsealal loodusliku veerežiimi taastamist kuivendusest kahjustatud sooladel ja koosluse kujundamist vastavalt kaitse-eesmärgile.

Määruse § 1 punktiga 4 täiendatakse kaitsealal kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevuste loetelu, lisatakse loodusliku veerežiimi taastamine kuivendusest kahjustatud sooladel (kaitse-eeskirja § 4 lõike 7 punkt 6) ja koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile (kaitse-eeskirja § 4 lõike 7 punkt 7).

Kuivendusega on looduslik veerežiim rikutud valdaval osal Paraspõllu soost. Veetase on alanenud vähemalt 20–30 cm, enamasti ligi 0,5 m. Aastakümneid on Paraspõllu soo madal soo osa kasutatud heina- ja karjamaana. Arvatavasti lõppes see tegevus 1960. aastatel. Silmsi oja õgvendamine ja süvendamine soodustas veetaseme alanemist. Kuivendamise tulemusena hakkas madal soos levima sinihelmikas, algas võsastumine ja tihenes puurinne. See kiirendas madal soo taimeliikide arvu vähenemist ja asendumist tüüpiliste soometsa taimeliikidega. Sageli piisab veetaseme alandamisest 5–10 cm, et algaks sinihelmika ekspansioon. Looduslikes lubjarikastes lage-madalsoodes on produktioon madal, seepärast saavad seal kasvada paljud

kaltsiifilised või suure kaltsiumisisalduse suhtes tolerantset valgusnõudlikud taimeliigid. Kuivendustööde käigus rikunud madalsoode kooslusi ei ole võimalik taastada täpselt sellistena, nagu need enne olid. Kuid veetaseme tõstmisega saab luua tingimused, mis on vajalikud nõrglubja taasmoodustumiseks ja soodustada sellega kaltsiumirikastele madalsoodele iseloomuliku taimestiku taastumist. Suure osa nendest moodustavad kaitsealused orhideeliigid. Veetaseme tõstmisega peatub ka turbamuldade mineraliseerumine. Nii aeglustub madalsoo taimeliikide vähenemine ja metsa pealetung. Saadud teave võib olla suure rakendusliku väärtusega niisuguste probleemide lahendamiseks ka mujal sarnases olukorras aladel Eestis. Käesoleva määrusega antakse Paraspõllu looduskaitsealal edaspidi võimalus loodusliku veerežiimi taastamiseks kuivendusest kahjustatud sooladel. Enne taastamistegevuste alustamist koostatakse soolale taastamisprojekt ning kõik tegevused kooskõlastatakse kõigi maaomanikega, kelle maid võivad tegevused mõjutada. Veerežiimi taastamisel tuleb lähtuda sood mõjutavatest kraavidest, mille sulgemist alustatakse järk-järgult. Madalsoode taastamisel tõstetakse veetaseme pinnases valdavalt ainult 20–50 cm. Soode veerežiimi taastamisel välditakse ümbritsevate alade üleujutamist, veetaseme muutust jälgitakse ka hilisema tulemuslikkuse seire käigus.

Kuivendatud soo-osal on tihenenud puurinne. See omakorda kiirendab madalsoo taimeliikide arvu vähenemist ja asendumist tüüpilise kuivendatud soometsa rohu- ja samblarinde liikidega. Selleks, et taastada kuivenduseelne veetase, mis on esimeseks tingimuseks nõrglubja moodustumisel ja soodustab kaltsiumirikastele madalsoole iseloomuliku taimestiku taastumist, tuleb kaitsealal tõsta veetaseme ja kujundusraie käigus raiuda kunagisele lagesoole kasvanud mets.

Lisaks kaitseala kaitse-eesmärkide täiendamisele ja kaitseala kaitsekorra sisulisele muutmisele tunnistatakse määrusega kehtetuks või muudetakse kaitse-eeskirja sätteid, mis ei vasta enam kehtivale õigusele. Eelkõige on kaitse-eeskirja muutmise seotud pärast kaitse-eeskirja vastuvõtmist (6. juuni 2005) looduskaitseseaduses toimunud muudatustega. Kaitse-eeskirja muutmise on korrastava iseloomuga ega muuda kaitseala kaitsekorda, kuivõrd kaitse-eeskirja vastuolu korral seadusega kuuluks kohaldamisele seadus. Siiski õigusselguse huvides on põhjendatud ilmselgete vastuolude kaitse-eeskirjast kõrvaldamine.

Määruse § 1 punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korraldusele nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” viitav säte. Tegemist on informatiivse sisuga sättega, mis uutes kaitse-eeskirjades on märgitud normitehnilise märkusena. Seetõttu korrastatakse määrusega ka kaitseala kaitse-eeskirja normitehnilisi märkusi ning teave Natura 2000 loodusala kohta sisaldub edaspidi kaitse-eeskirja teises normitehnilises märkuses.

Määruse § 1 punktiga 3 tunnistatakse kehtetuks säte, mis ei vasta enam kehtivale õigusele. Eramaal viibimine on reguleeritud 1. juulil 2014. a jõustunud keskkonnaseadustiku üldosa seaduse 4. peatüki 2. jaos ja mõningal määral looduskaitseseaduses (§ 15). Sätte muutmise asemel tunnistatakse see kehtetuks, sest viidatud kehtiv regulatsioon kohaldub eramaal viibimisele ka sellele kaitse-eeskirjas otsesõnu viitamata.

Määruse § 1 punktiga 5 tunnistatakse kehtetuks säte, mis keelab uute ehitiste püstitamist. Kehtivas kaitse-eeskirjas on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud teede ehitamine ja tehnovõrgu rajamine. Uute ehitiste püstitamise keelab looduskaitseseaduse § 30 lõike 2 punkt 3. Selle muudatusega likvideeritakse kaitse-eeskirjas olev vastuolu.

Määruse § 1 punktiga 6 korrastatakse kaitse-eeskirjas säte, mis kordab looduskaitseeaduse § 14 lõike 1 loetelu. Looduskaitseeaduse § 14 lõikes 1 toimunud muutuste tõttu ei ole kaitse-eeskirja § 5 lõige 2 enam ajakohane:

1) Olulisim muudatus on seotud 1. juulil 2015 jõustunud ehitusseadustikuga. Muu hulgas ei kasuta kehtiv ehitusseadustik enam väikeehitise ega kohaliku omavalitsuse kirjaliku nõusoleku mõistet. Väiksemate ehitiste puhul on senise kohaliku omavalitsuse kirjaliku nõusoleku asemel vaja esitada üksnes ehitusteatis ning kui omavalitsus täiendavaid andmeid ei nõua, võib ehitamisega alustada. Kui ehitusteatis või ehitusloa kohustusega ehitist kavandatakse kaitsealal, eeldab tegevus siiski ka kaitseala valitseja nõusolekut. Seetõttu viiakse kaitse-eeskirja § 5 lõige 2 kooskõlla looduskaitseeaduse § 14 lõike 1 punktis 6 sätestatuga.

2) Kaitse-eeskirja § 5 lõikest 2 jäetakse välja tegevused, mis looduskaitseeaduse § 14 lõikest 1 tulenevalt ei vaja enam kaitseala valitseja nõusolekut. Looduskaitseeaduse § 14 lõike 1 punkt 3, mis keelab ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta väljastada metsamajandamiskava, on alates 01.05.2013 kehtetu. Looduskaitseeaduse § 14 lõike 1 punkt 4, mis keelab ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta väljastada metsateatist, on kehtetu alates 01.04.2007.

3) Kaitse-eeskirja § 5 lõike 2 loetelu täiendatakse looduskaitseeaduse § 14 lõike 1 punktis 10 sätestatud tegevusega (jahiulukite lisaõõtmine).

Määruse § 1 punktiga 7 tunnistatakse kehtetuks säte, mis sellisena on osalt vastuolus kehtiva õigusega, osalt kehtivat õigust kordav. Tulenevalt metsaseaduse § 41 lõikest 6 on metsateatise menetlustähtaja kehtestamise volitus ja pädevus keskkonnaministril, mitte Vabariigi Valitsusel. Sama sätte alusel antud keskkonnaministri määruse (keskkonnaministri 26.06.2014 määruse nr 27 „Metsateatise esitatavate andmete loetelu, metsateatise vorm, esitamise, tagastamise, registreerimise ja menetlemise kord ning tähtjad” § 3 lõige 4) kohaselt on metsateatise menetlustähtaeg 15 tööpäeva, mitte kümme tööpäeva, nagu on sätestatud kehtivas kaitse-eeskirjas. Samas ei ole põhjendatud sätet muuta, kuna samasugune õigus lähtuda metsateatise kavandatud tegevuse lubatavuse üle otsustades ning kavandatud tegevusele tingimusi seades kaitseala kaitse-eesmärgist tuleb kaitse-eeskirja § 6 lõikest 2 ja looduskaitseeaduse § 14 lõikest 3.

Määruse § 1 punktiga 8 viiakse kaitse-eeskiri kooskõlla keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 10-ga, selle paragrahvi alusel ei ole keskkonnamõju hindamisel enam järelevalvajat.

Määruse § 1 punktiga 9 kaasajastatakse viited loodusdirektiivile ja Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktile, mille kohaselt hõlmab kaitseala Paraspõllu loodusala.

Määruse § 1 punktiga 10 viiakse kaitseala kaardi kohta käiv normitehniline märkus kooskõlla soovitusel, et katastriandmete seisu kuupäevaliselt kaitse-eeskirja normitehnilises märkuses enam välja ei tooda, sest katastriandmete seisu uuendatakse pidevalt ning maainfosüsteemis või muus internetipõhises andmebaasis kaarti vaadates näeb üldjuhul värskemaid maakatastri andmeid.

3. Menetluse kirjeldus

Paraspõllu looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu avalik väljapanek toimus 13. aprillist 4. maini 2015. a Keskkonnaameti Harja-Järva-Rapla regiooni Harju kontoris ning Raasiku ja Rae Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus

8. aprillil 2015 üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ning 10. aprillil 2015 kohalikus ajalehes Harju Elu. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 31. märtsil 2015. Ühe kinnistu omanikku, kelle kiri Keskkonnaametile tagastati ja kelle andmed andmebaasides puudusid, teavitati kaitseala moodustamisest 5. mail 2015 ajalehes Eesti Päevaleht.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise avaliku väljapaneku kohta Raasiku ja Rae Vallavalitsusele ning Riigimetsa Majandamise Keskusele ja kaitsealal paikneva kuue kinnisasja (Jõepere-Kullaru 65303:004:0183, Jõe-Jõepere 65303:004:0163, Soosaare 65101:004:0236, Miku 65101:004:0279, Metsa-Jõepere 65303:004:0164 ja Maa-Jõepere 65303:004:0162) seitsmele omanikule. Kirjas paluti esitada parandusettepanekuid ja vastuväited kaitseala moodustamise ja kaitsekorra kohta. Kirjad sisaldasid teadet, et kui avaliku väljapaneku ajal ettepanekuid ja vastuväiteid ei esitata, loetakse seda nõusolekuks kaitse-eeskirja eelnõuga. Avaliku väljapaneku käigus arvamusi ja ettepanekuid ei esitatud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud EÜ Nõukogu direktiiviga nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktiga 297 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Paraspõllu loodusala, mis hõlmab Paraspõllu looduskaitseala. Seetõttu tuleb Paraspõllu loodusalal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Paraspõllu loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2008. a otsusega 2009/94/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile nr 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade teine ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2008) 8046 all, ELT L 043, 13.02.2009, lk 245–392). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 3. detsembri 2014. a rakendusotsusega (EL) 2015/73, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kaheksas uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2014) 9092 all, ELT L 18, 23.01.2015, lk 485–695).

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates kaasa looduskeskkonna säilitamisele. Määrus aitab paremini tagada soolade ja seal esinevate liikide ning metsa- ja sookoosluse kaitse. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse

vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise. Looduskeskkonna mitmekesisus tagab omakorda parema ja mitmekesisema elukeskkonna säilimise inimestele.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Paraspõllu looduskaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Määruse jõustumine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi ja võrreldes kehtiva kaitsekorraga ei teki riigil vajadust lisakompensatsioonide maksmiseks. Kaitsekorra muudatus ei muuda kohaliku omavalitsuse maamaksust saadavat tulu, kuna kaitseala pindala ega tzoneering ei muutu. Kogu kaitseala on tzoneeritud sihtkaitsevööndisse.

Kaitsealale jääb hooldamist vajavaid liigirikkaid niite lubjavaesel mullal 0,62 ha. Poolloodusliku koosluse hooldamiseks on võimalik taotleda niiduala hooldamise toetust vastavalt põllumajandusministri kinnitatud määrusega kehtestatud toetuse määradele.

Kuna sihtkaitsevööndisse täiendavalt eramaid ei liideta, siis riigile omandamise kulud puuduvad. Kaitseala piire ei laiendata ja seega poolloodusliku koosluse hooldamise ja metsamaa toetuse maksmise kulud riigil ei suurene.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastati teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Kõik ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul

eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Marko Pomerants
Keskkonnaminister